

הנסיגה מלבנון מסיימת עידן. עכשיו הזמן לטיהור יסודי

צה"ל חדש

ארישות. הפעם יש לנהל אותו בפה מלא — כי בנסששו של צה"ל הרבר.

אחד ממסכייהעשן שיש לפורסם. כדי להגיע אל האמת, הוא הסיפור הישן על אשמת הדרג המדיני. הוא בלם, הוא עצר, הוא היטעה, הוא הפריע, וכיוצא באלה.

דמותו העבה של אריאל שרון, שהיה תמיד שנוא בצה"ל, משמשת ככלאי-ברק נוח. על שרון רובצת ממילא אשמה כה כבדה למילחמה זו, עד כי נוח להעמים עליו את הכל.

יש להבהיר נקודה זו. באופן אידיאלי, הצבא כפוף לדרג המדיני, אך הצבא (קרי: הרמטכ"ל) חייב להגיש לדרג המדיני את חוות-דעתו המיקצועית השקולה. כטרם החלטה. אין זו רק זכות — זוהי חובה.

נוהל זה התנוון לחלוטין. שורה ארוכה של רמטכ"לים קארייריסטים למדו להגיש לראשי-הממשלה ולשרי-הביטחון חוות-דעת "מיקצועיות" התפורות מראש בהתאם לתפישותיהם ולמזימותיהם של הבוסים. זה התחיל במילחמת-ההתשה (אם לא הרבה לפני כן) והגיע עד להמלצה השערורייתית על "הנסיגה בשלבים".

קצין הגזנו במודע את שיקול-דעתו המיקצועי המוסמך כדי למצוא חן בעיני בוס סוליטי או צבאי, עושה מלאכתו רמיויה. הוא מועל באמון העם. אין מקומו בצבא הגון.

הפחזנות המוסרית, המאפיינת קצינים רבים (בעולם כולו), בוודאי אינה נאה לבני-אדם המפקדים על חיילים, האמורים לגלות גבורה גופנית עילאית תחת אש.

יום, לקראת סיום מילחמת-הלבנון (לפחות להלכה), יש שוב הזדמנות נדירה לטפל בשרשי הבעיות של צה"ל. מתחילה תקופה חדשה, שרון איננו. גם משה ארנס, שרי-הלביא שהתחזה כשרי-ביטחון, איננו. יש ממשלה חדשה, וזה הזמן לברק-ביט יסודי ביותר — ברק המיבנה, הדוקטרינה, סררי-הכוחות והפיקוד.

איני רואה כל סימן לכך. מייד אחרי יום-הכיפורים הוחלף הרמטכ"ל, בעיקבות הרוח של ועדת-אגרנט. זה יצר הזדמנות, שהוחמצה. כיום מכה רמטכ"ל שרק מחצית (ואולי פחות) מתקופת-הכהונה שלו חלפה. ראש-הממשלה ושרי-הביטחון אינם מנהיגים המסוגלים, כמו רודי כך גוריון בשעתו, להדיח קצינים.

רוב השותפים לתיכנון ולביצוע הצבאי של מילחמת-הלבנון עדיין תופסים עמדות-מפתח בצה"ל, והם אמורים למלא תפקיד גם בתקופה שלאחר-המילחמה.

שרי-הביטחון בוודאי אינו האיש שיחולל מהפיכה. הרמטכ"ל הצעיר, שעמד בראש המטכ"ל המצטיין של ששת-הימים, הוא עתה פוליטיקאי ותיק, שעיקר מעשינו נתונים למאבקים פוליטיים יומיומיים מרים.

המצב כולו מתבטא בתקציב-הביטחון, שהוא ראי נאמן למתרחש.

תקציב-הביטחון המנופח הוא גורם מרכזי להרס הכלכלי והחברתי של המדינה. הוא גם אסון לצה"ל. הוא משקף את השאיפה למאסות, לעוד נשק, עוד ציוד, עוד עוצבות. אין לו שום קשר למציאות המדינית-צבאית במרחב, שאין בה כמעט אובייב צבאי פוטנציאלי יעיל (ולכן צריכים להציא אותו).

עדיין מנחים אותו הצרכים של אימפריה עברית, שתחום-ההשפעה שלה משתרע (כפי שגילה אריאל שרון בשעתו) מפאקיסטן ועד מרכז-אפריקה — ולא הצרכים של מדינה קטנה, החייבת להגן על עצמה מול פני אויבים פוטנציאליים ממשיים, אין שום מוגמה לעובר מצבא-גולית לצבא-דודי, מצבא מוגושם וכביר לצבא קטן יותר, רזי ויעיל.

ניין יבוא מרפא? קל להגיד מניין לא יבוא. הוא לא יבוא מן הממשלה. שני הגושים הגדולים אחראיים למצב הקיים. רפול, הרמטכ"ל של חרות, לא היה שונה ממוטה, הרמטכ"ל של המערך, ראש-הממשלה ושרי-הביטחון עסוקים בדברים אחרים, ואף אחד מהם אינו רוצה, לעשות גלים. בענייני צה"ל הם תפסו ראש קטן.

הכנסת אינה קיימת בויהר זו. הפיקוח הפרלמנטרי על צה"ל היה תמיד פיקציה. ועדת-החקירה-הביטחון היא מכשיר בידי עסקנים להשגת פירסומת-חינם באמצעות הדלפות. כגוף מפקח ומיקצועי היא בריחה.

העיתונות מלאה בכתבים וכפרשנים, שהקאריירה שלהם תלויה בחסרי המטכ"ל. הפרשנים הרציניים מעטים — נער יספרם — מעדיפים, ברובם, לדבר כשפת-רמזים. התרופה תבוא — אם תבוא — משילוב של שני גורמים. ההתמוטטות הכלכלית תכריח בעתיד את המדינה לקצץ באופן דראסטי את תקציב-הביטחון, וכך ייכפה על צה"ל ברק-ביטח רציני. וכמצב כזה תינתן הזדמנות לאנשים הטובים בצה"ל — והם רבים — להפעיל גם במיסגרת הנוקשה של הצבא את הלחץ של דיעה מוסמכת.

אנחנו זקוקים לצה"ל חדש — מבחינה רעיונית ולוגיסטית, אנושית ומוסרית, מיקצועית ומוסרית. כל היסודות האלה קשורים זה בזה.

תוצאות נראו במילחמתו של מוטה גור: מילחמת הליטאני של 1978.

מילחמה בלי מחשבה. בלי תימרון. בלי אפתעה. מאסה אדירה נעה קדימה, כמו מכשע-ענק, ודרסה כל דבר בדרך. כוח-האש הלך לפני צה"ל, והרס כל קן אפשרי של התנגדות. האוכלוסיה האזרחית הוכתה בלי אכזבה — ומוטה גור גם הפך שיטה זו, לראשונה בתולדות צה"ל, לדוקטרינה רשמית.

מי שהיו עיניים בראשו צריך היה לראות כי מילחמת-הליטאני מבשרת רעות לגבי העתיד.

צה"ל שעל הליטאני לא היה עוד הצבא שעורר פעם את התפעלות העולם, הוא דמה יותר לצבא האמריקאי המוכה בווייטנאם.

אבל כמעט איש לא שם לב לכך, מפני שמילחמת-הליטאני לא

תותח בנסיגה מלבנון: צבא גולית או דויד?

נתפסה כלל כמילחמה. דובר על "מיכצע". הוא הסתיים במהרה. צה"ל נסוג, וכך נמנע הצורך בפוטנציאל נוקב. אם נתגלו פגמים באסטרטגיה של המיכצע, הם יוחסו — כדרכם בקודש של צה"ל וכל הצבאות בעולם — לדרג המדיני. הוא הגביל, הוא בלם, הוא מנע...

חרי מוטה גור עבר צה"ל לידו צבאי שלא התבגר, המסיך הניצח.

אי-אפשר היה לדרוש מרפאל איתן לפתוח בתהליך של מחשבה-חדש, באיתור הבעיות המהותיות של צה"ל והרכיבים לריפוי, כשם שאי-אפשר לדרוש מפרה להטיל ביצים. אילו הובאה לרפול מחשבה צבאית על טס של כסף, לא היה יודע זה.

וכך הגיע צה"ל אל מילחמת-הלבנון — מילחמה שתילמד בכל האקדמיות הצבאיות בעולם כדוגמה נדירה של מילחמה שבה כל המהלכים — האסטרטגיים, הטקטיים והלוגיסטיים — היו לקויים ללא תקנה.

אין טעם לחזור כאן על הבזונות של מילחמה זו. צה"ל התקדם בה במהירות שנפלה מוז של המונגולים לפני 800 שנים. קומץ של לוחמרי-אשף בצידוד עצר את צה"ל במשך קרוב לשבוע בניזורה המערבית. הסורים ארבו לצה"ל והיכו אותו בגיזורה המיוחסית, הם הקדימו את צה"ל בגיזורה המרכזית.

בשום מקום לא הגיע צה"ל ליעדיו בזמן — וברוב המקומות לא הגיע ליעדיו כלל. בחזית צרה, בעלת דרכים מעטות, רוכז כוח אדיר, שסתם את כל הצירים לעצמו. מחוץ לדרגים הנמוכים ביותר, של החיילים בשרה, לא התגלה בשום מקום שמץ של תושיה, של מחשבה מקורית. מאסה אדירה התגלגלה קדימה, כשהיא משתעלת ונחנקת.

(כל זה אינו חל על חיל-האוויר, שהוא חריג בצה"ל).

אחרי מילחמת-הלבנון קשה לטשטש את הפגמים. אחרי יומי-הכיפורים היה ניתן להחניק את הוויכוח. אחרי מילחמת-הליטאני אפשר היה להטביעו ב-

צה"ל דרוש. זוהי נקודת-המוצא של כל דיון עליו. בעולמנו, אין קיום למדינה שאינה מסוגלת להגן על עצמה. הולשה מזמינה טורפים מכל עבר. זה עתה ראינו מה קרה ללבנון.

צה"ל יהיה דרוש בימיי-שלום כבימיי-מלחמה. גם אם נגיע אי-פעם לשלום, יהיה צה"ל דרוש כדי להגן עליו — לפחות עד אשר יכה השלום שורשים עמוקים בלב העמים. יש לזכור אמת יסודית זו, גם כאשר תופעות של שחצנות, אכזריות וקהות-חושים דבקו בצה"ל. כאשר גוף לוקה במחלה, יש להילחם במחלה — לא בגוף.

צה"ל חולה. אנחנו מצויים לאתר את המחלה.

מחלה התגלתה בכל חומרתה ביום-הכיפורים, 1973. עד אז חיתה המדינה כאשליה שצה"ל הוא עדיין הצבא של 1967 — הצבא הקטן, רבי-התושיה, בעל המנהיגות הטובה, שהגן על מדינת-ישראל מתוך גבולותיה הצרים ויכול לשלושה צבאות תוך שעות מעטות.

הניצחון הקל והמבריע הזה היה בעוברינו. זה קורה כמעט תמיד בהיסטוריה: הרבה יותר צבאות נהרסו בגלל ניצחונותיהם מכפי שנהרסו בגלל מפלותיהם. המפלה מדרבנת לשיקום, הניצחון משכר ומרדים.

אחרי הניצחון באו אלבומי-הניצחון. באו ספרי-ההבל ומאמרי-ההבל של שכירי-העט וזרוי-ההעט, הפיזונומיס-להשכיר והכתבלים למיניהם. שיתרון-הניצחון אכל כל חלקה טובה. צה"ל גילה את "העומק האסטרטגי", שפטר אותו ממשבה ומעירנות. האידיאולוגיה של קו ברליב לבשה עור של בטון וגידים של ברזל.

בחסותו של שרי-ביטחון חסרי-אחריות, שעינו היתה נשואה לקאריירה האישית שלו, ושהזדויה לחלוטין את צה"ל, הפך צה"ל לצבא שמן, עצלן, מנופח ומרוצה-המעצמו.

הזילוול באוייב הפוטנציאלי היה תהומי. כל מיכצע צבאי בעתיד נראה כתנועת הסכין החותכת כחמאה. קצינים בכירים סברו בכל הרצינות שאפשר להגיע תוך כמה שעות לבגדאד. כשטחים הכבושים לבש צה"ל צורה חדשה — צבא-כיבוש של עסי-אדונים, המתייחס אל "המקומיים" כאל תתי-אדם.

התעוררות הנוראה באה ביום-הכיפורים. כאשר ראו המוני ישראל על מירקע הטלוויזיה את המוני השבויים הישראליים, כשיריהם על ראשיהם, נהרס המיתוס של צה"ל הבלתי-מנופח.

האסון לא נגרם רק על-ידי המחל המפורסם. המחל לא היה אלא סימפטום אחד של המחלה, שרביקה בצמרת המדינית והצבאית (או המדינית-צבאית, כי בישראל אין קו ברור בין שני חלקים אלה של הצמרת).

הסגולות התרומיות של הלוחם הישראלי והמפקד הישראלי עמדו להם גם במילחמה זו, והם הצליחו להפוך את הקערה על פיה. אך מי שרצה, ראה את הכתובת על הקיר. משהו קרה לצה"ל.

מילחמת-הגנרלים, שהיתה כקצף על פני המים ושהעלתה הרבה ליכלוך מקרקעית הים, יכלה להסיה את הרעת מן העיקר. אך מיטב אנשי-המחשבה, במדים ובלעדיהם, ידעו כי צה"ל חולה, חולה מאוד. רבים הבינו שדרוש שינוי עמוק, ורבים היו מוכנים לו. זאת היתה הזדמנות גדולה, שאינה מזדמנת לצבא אלא לעיתים רחוקות. ניתן היה לשנות את הכל מן היסוד. אפשר היה, להתחיל מחדש" (במידה שניתן להתחיל מחדש בגוף ישן, שמרני מטיבעו, כמו צבא).

חת השינוי בא מוטה גור.

תמונה גור ושינוי היו דבר והיפוכו. מוטה גור הוא אדם קרף, בטוח מאוד בעצמו. אבל הוא רחוק מאוד מלהיות הוגה-דיעות צבאי (או אחר). ועיניו כבר היו נשואות לעבר קאריירה פוליטית.

גור לא בא לגרד את הפצעים, להחריף את הוויכוח, להשיג הכרעות מכאיבות, לבצע ניתוחים מכאיבים. להיפך. הוא רצה להרגיע. להחניק את הוויכוח. ליצור הארמוניה. להתקבל על-ידי כל כמי שהחזיר לצה"ל את השלווה הנפשית והביטחון העצמי.

למוטה גור היתה תרופה לכל מכאובי צה"ל: מאסות של ציוד, מאסות של נשק, מאסות של בני-אדם. זוהי התרופה הקלאסית של חסרי-המחשבה. תחת לרפא את הפצע, הנוחה עליו תחבושת עבה פי שניים, פי ארבעה, פי עשרה. היתה זאת מעין "אמריקניזציה" של צה"ל — החלפת המחשבה בבחיאות, התושיה במאסות של שרון, איזמלי-המנתח החד בפטיש גרזל.